

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 5. marcija 1873.

Obseg: Čemu so postave na korist kmetijstva, ako se ne izpolnujejo? — Kako se seje seme gozdnih (borštih) dreves? — O govedarstvu. — Kje dobro žveplo dobodo vinorejci za žvepljanje trt. — Gospodarska skušnja. — Odprto pismo gosp. prof. L. Gariboldi-ju. (Konec.) — Nove knjige — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Čemu so postave na korist kmetijstva,
ako se ne izpolnujejo?

Taka pritožba se je slišala v poslednji seji odborovi družbe kmetijske gledé na deželno postavo od l. 1870., ktera veleva pokonĉevanje gosenic, kebrov in družih škodljivih mrĉesov.

Tudi „Novice“ so razglasile to postavo, pa „Praktika“ od leta 1871. tudi, in že brez postave morali bi umni gospodarji sami gosenice na vso moĉ obirati dati s svojih dreves.

A vendar se vidijo skor povsod drevesa polna tega mrĉesa! Lani je bilo belih metuljev na milijone, ki so zaplodili na milijone gosenic, — letošnja zima bila je topla, ki ni nič pokonĉala tega mrĉesa. Kolika škoda tedaj žuga našemu sadnemu drevju!

In vendar drĉijo gospodarji križema roke!

„Kaj pa mi pomaga, če jez obiram svoje drevje, moj zanikerni sosed pa ne?“ — take ugovore slišimo pogostoma. — Res je to; al ta ugovor zdaj ne veljá, ker imamo postavo, ktera ukazuje, da zanikerneži se smejo kaznovati od 1 do 20 goldinarjev kazni, ktera se plaĉa v županijsko kaso, ali pa s zaporom od 12 ur do 4 dni. Pridni gospodar! Zatoži zanikernega soseda županu, in obrati bo moral gosenice ali pa kazen plaĉati, za ktero se bodo najeli ljudjé, ki bodo obrali drevje zanikernih.

Gospodje župani! zdaj pa do Vas par besedi. Ali se ravnate po gori omenjeni postavi? Povejte nam: ali ste v svoji županiji oklicali oktobra meseca lani in letos sveĉana meseca obiranje gosenic, kakor postava ukazuje? Vedite, da ces. okrajna gosposka ima dolžnost paziti nad tem, ali ste to storili ali ne, in če niste, da ima pravico, Vas kaznovati od 10 do 20 gold.

Pa kaj! vsaj so cesarske okrajne gosposke o tem tudi tako zanikerno, kakor Vi, in imajo zdaj več opravila s tem, da lovijo podpise na znano peticijo do presvitlega cesarja, kakor da bi lovili deželi na korist zanikernost o gosenĉji postavi!

Kako se seje seme gozdnih (borštih) dreves?

Po „navodu“ M. Scheyer-a.

Družba kmetijska bo razdelila iz državne subvencije ravno zdaj veliko gozdnega semena. Al ona se boji, da mnogo gospodarjev je, ki ne vedó, kako naj se seje, da ne bode seme s trdom vred zavrženo. Kdor

je mislil, da ga bo sejal kar tje go gozdu, kjer so goliĉave in pleše, grozno se moti, nič ne bo dosegel. V drevesnico mora seme priti in iz nje še le v drugem ali tretjem letu se morajo drevesca na svoja mesta v gozd presaditi. O tem gospodarje poduĉuje sledeĉi poduĉ.

Če si hoĉe gospodar le za-se odrediti ĉvrstih sadik, naj odloĉi v ta namen na svojem vrtu ali blizo svoje hiše majhen prostor, kteri naj bo dolg 1 seženj in ravno toliko širok (kar je en štirjašk seženj) ali pa k večemu 2 sežnja dolg in en seženj širok.

Zemlja na tem odloĉenem prostoru naj se do dobrega prekoplje in trava s koreninami izruje. Ves prostor naj se na to razdeli tako, da se naredé pota poĉez, to je, po širokosti, po tri ĉevlje saksebi; tako se naredite 2 lehici, ali pa, če je prostor 2 sežnja dolg, 4 lehice, do kterih se lahko pride od obeh strani, kar je tudi potrebno o pletvi, da se lehice in sadike ne pohodijo.

Ko so lehice po tri ĉevlje široke narejene, skopljejo naj se po lehicah in sicer po dolgem žlebiĉki ali razori; žlebiĉki naj bodo globoki po palcu in ravno toliko, to je, po palcu, globoki, saksebi pa naj bodo po štiri palce; v te žlebiĉke naj se seme drevesno vseje, in sicer bolj redko, če je seme veliko, bolj gosto pa, če je seme manjše. Tako posejano seme naj se z roko pa rahlo pokrije z zemljo.

Sme se sicer tudi seme posejati po vsi lehici vprek, brez žlebiĉkov; al ta setev je slabejša od une z žlebiĉki, ker se pri pletvi trave in plevela tudi nježne sadike s plevelom vred izrujejo iz zemlje, kar pa se ne zgodi tako lahko, če sadike v lepi vrsti rastejo iz žlebiĉkov.

Borovo in smrekovo seme ozeleni že v šestih tednih, in kakor hitro prilezejo sadike iz tal, že se razloĉijo od družih zelišč po svojem listji. Mlade sadike morajo se pridno in večkrat opleti, tudi zalivati se jim mora, če je suša velika.

Zemlja, v ktero se drevesno seme poseje, pokrije naj se z brezovimi ali drugimi vejami tako, da se veje ne tiščé tal, da pod njimi seme zeleneti more; dobro je pokrivati zato, da ptiĉki, semena iskaje, zemlje ne razkopljejo.

Tako napravljeno ogradico v vrtu za gozdne sadike imenujemo drevesnico ali sadišĉe (Pflanz- oder Saatschule), in napravlja se le spomladi.

Če sadike pregosto poženejo iz tal, treba jih je drugo leto prebrati, da postanejo bolj redke; tako hitreje in bolj ĉvrsto rastejo. Te izruvane sadike naj pa se posade v drugo zemljo, in sicer tako, da se jih posadi več skupaj; tretje leto bodo moĉne že za presad v gozd.

Še boljše pa je narediti sadišče kar v gozdu na kaki planjavi; in to zato, ker se sadike poprej privadijo zemlje, v kateri bodo presajene rastle, in pa zraka; tudi se veliko raje primejo, kedar se presajajo. Presajati pa se morajo vselej.

Na sadišču, ki meri en štirjašk seženj, izraste sadik toliko, da se more ž njimi obsaditi planjava do celega oralca (joha) velika.

Sadišče za hraste mora imeti bolj globoko in rahlo zemljo.

Hojevega semena in bukovega ne kaže sejati v sadišča, ker sadike hojeve in bukove ni mogoče s pridom presajati na planjave; to drevje se le zaredi pod starim drevjem.

Sadišča so silno potrebna pri večih gozdih in tudi pri malih, in še celó pri taci, v katerih so že vse planjave dobro obsejane ali zasajene; kajti vsako leto pogine tu in tam kaka sadika, katero je treba nadomestiti z drugo. Saj še celó pri zelnikih se morajo zelne sadike nadomestiti z drugimi, ker se nikdar ne primejo vse o prvem posajene ter vselej nekatere poginejo.

Če se hočejo sadike drugo ali tretjo spomlad presajati v gozd iz sadišča, katero je bilo na vrtu ali deleč od gozda, naj se sadike v večih šopkih izrujejo iz zemlje, da se jih bo več prstí držalo, položé naj se na to varno v kak košek, da solnce ne pride do korenin in jih ne posuši, in potem naj se posadé na mesto, na katerem imajo rasti. Sadé naj se bolj gosto, da bodo lepo ravno na kviško rastle. Na redko posajene sadike rastejo le v veje in ostanajo nizke.

Dobro je tudi, da se drevje, katero rado skupaj raste, pri presajanju nameša, postavimo, hoja in bukev, bor in smreka, bor in hrast, bukev in brst, smreka in mecesen, bor in mecesen. Dobro je tudi namešati drevje takó, da pride k drevju, katero je počasne rasti, tako drevje, ki raste prav naglo. Drevje nagle rasti služi v to, da unemu dela senco in mu je v zatišje, potem pa se poseka, ko uno ne potrebuje več sence in zatišja. Na priliko, k smreki, posajeni v peščena tla, dobro je pridjati bor; in bor, ko zraste kacih 6 ali več čevljev visok, se poseka, smreka pa se pustí.

Listnato drevje, to je, bukev, brest, jesen, javor, hrast itd., mora že dobro odraslo biti, ko se presaja; ne škoduje, če se mu pri presajanju korenike in veje nekoliko prirežejo. Če se listnata drevesca presadijo na planjavo, mora se jim dati kolec, k kateremu se privežejo, da drevesca veter ne omaja in da tako drevesce ne pogine.

O govedarstvu.

Spisal Blaž Pernišek.

Akoravno sem že po treh slovenskih časnikih pisal o govedarstvu s posebno pozornostjo na Muriško in Labodniško pleme, vendar še ponavljam to stvar, ker je za našo bodočnost velike velike važnosti. Mi Slovenci se moramo gmotno dobro podkovati, da bomo duševno in v državljanskem smislu bolje stali nego stojimo. Ako pa hoče naš narod ta korak storiti in doseči svoj namen, mora se posluževati naš kmetovalec, ki je podlaga vsega narodnega gibanja, najboljših sredstev. Jaz pravim: kar je človeku desna roka, to je posestvu govedo. Dokazovanja za to ni treba. Da pa more dobivati kmetovalec od svojih goved več koristi, imeti mora za to goveda najboljših in za-nj najprimernihih rodov, koja mora tudi umno izrejevati.

Za naše srednje hribe po Slovenskem je najboljšo govedo Muriškega rodú; za ravnine in doline naše pa je najizvrstniše govedo Labodniškega rodú.

Jako težko bi bilo dobiti govedo, čegar lastnosti bi bile harmonično na tako visoki stopinji, kakor je živinče Muriško. Ta siva živina, koje koža pod dlako je le črna, je izvrstna za vožnjo, v čemur jo le Ogerska goveda utegnejo prekositi. Muriško govedo gre kakor jelen in se ne boji niti klanca niti kamenitega pota, ker je jako trdnih nog. Mleko Muriške krave je jako mastno in ga daje na dan po čez 6 pintov (bokalov). Ješča je tudi zeló ta živina, le da hoče sladko pašo, ki tudi sme biti včasih gola slama. Meso daje ta živina prav dobro: lojevo in ne prekoščeno. Gledé barve je še pomniti: da Muriškemu govedu sta rogova le bela, krogla, lepo, naprej, gori, narazen in nazaj zavita, njuna špica, kakor tudi žima in parklji pa črne barve. Navadno je okoli smrčka in oči belo to živinče. Te živine je na Štajarskem največ, posebno pa ob rečici Murici, ki teče v Muro.

Drugo tudi Štajersko najboljšo govedo je Labodniškega rodú. To je toraj najboljši izraz slovenski za to pleme, ker se izpeljuje od besede Labodnica, katera znači reko na Štajarskem. Obdržimo toraj to imé mesti onega, kojega obrazimo od besede Marijin dvor, kajti ni gotovo, da bi bila ta vas zibel temu rodu, nego Labodniška dolina. To govedo ima najboljšo meso, vse preraseno z lojem in je le malo koščeno. Prav mastnega mleka daje Labodniška krava po čez na dan 8 pintov (bokalov). Zaklano govedo tega rodú tehta 8—10 centov. Ono je zadovoljno tudi s kisló pašo, le veliko je more biti. Posebna prednost te živine je pa tudi ta, da doraste za leto preje, nego govedo ostalih rodov. Ker je pa tudi mehkonoga ta živina, gotovo je le za nižave, koder so mehkejši potje in kislá pašá. — Dlaka tej živini je le pšenična, kakor skorja belega kruha, čisto tudi bela. Koža pod dlako jej je mesene barve, špici rogov in parklji so le rumeni, žima belkasta. — Labodniški rod sem tudi nasvetoval za Ljutomerške nižave. In ker so Ljutomerčani jako napredovalni, upati je brze reformacije v govedarstvu.

Tisti, kateri dobivate od države goveda ali je na lastne stroške kupujete, da bi se vam zasejala živina naroda čiste, žlahne krvi, pazite tedaj dobro, katero teh dveh plemen je za vaše kraje! To se dandanes sploh prezira — zarad nevednosti.

Prosim vas, kmetovalci! nikar ne segajte po govedih tujih rodov! Nekteri hočejo le Švicarje imeti v hlevu, akoravno niso te krave — za nič za molžo in mesar se tudi ogiblje Švicarskega vola, ker ima trdo, nelojeno, in jako koščeno meso; le za delo moremo hvaliti Švicarje. Drugi pa zopet: „le holandska goveda, te krave dajó obilo mleka“ (!) To je res, a premisli tudi, kako pa je vodeno mleko od holandskih krav; primešaj vode mleku Muriške ali Labodniške krave, pa ga imaš potem na dan tudi 10 bokalov od ene krave, kolikor ga dobivaš baš od holandskih. Pa kako moraš streči Holandskim kravam! Gotovo je: da čez lepo Štajarsko Muriško in Labodniško govedo za nas goveje živine — ni.

Naznanilo.

Kje dobro žveplo dobodo vinoreciji za žvepljenje trt.

V „Gosp. Listu“ se bere sledeče naznanilo:

„Zdaj se vže gotovo povsod pripoznava, da je žveplo edini zdatni pripomoček zoper trtno bolezen; a ono se rabi samo tedaj z zanesljivo dobrim vspehom, kedar je dobre sorte in prav drobno zmleto. Tola skušnje zadnjih let nas učé, da so začeli posamesni prodajalci ne le samo na sebi slabo blago prodajati,